

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΡΓΩΝ
ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Οδηγός Συλλογικής Διαχείρισης Δικαιωμάτων σε Έργα του Λόγου

Περιεχόμενα

Πρόσβαση στη γνώση, τον πολιτισμό και τη δημιουργικότητα	4
Οργανισμοί δικαιωμάτων έργων λόγου και εικόνας	4
Τι είναι η συλλογική διαχείριση και γιατί είναι απαραίτητη	5
Δικαιώματα και νομοθεσία	5
Σε διεθνές επίπεδο	5
Σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο	6
Διαφορετικά μοντέλα ΟΣΔ	6
Πως οργανώνονται οι ΟΣΔ	6
Συμβάσεις Ανάθεσης και ρεπερτόριο	7
Έλεγχοι και Ισολογισμοί	7
Δημιουργοί Έργων Λόγου και Εικόνας και Εκδότες	7
Ξένοι Δημιουργοί και Εκδότες	7
Κατηγορίες Αδειοδότησης	7
Υπολογισμός αμοιβών Αδειοδότησης	7
Διανομή σε Δημιουργούς και Εκδότες	7
Ο ψηφιακός κόσμος, προκλήσεις και ευκαιρίες	8
IFRRO, ο διεθνής σύνδεσμος	8
Αποστολή της IFRRO	8
Τι είναι ο ΟΣΔΕΛ	9
Τομείς δράσης του ΟΣΔΕΛ	9
Αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση ή για χρήση οργανισμών	9
Εκπαίδευση	10
Αδειοδότηση Επιχειρήσεων	10
Κοινωνικό και Πολιτιστικό Έργο	10
Ευρωπαϊκή οδηγία για τα πνευματικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά	11
Πηγές	14
ΔΣ ΟΣΔΕΛ	14

Η παρούσα έκδοση βασίστηκε, μεταξύ άλλων, σε πληροφορίες και κείμενα που βρίσκονται στην ιστοσελίδα της IFRRO και στην πρώτη της μορφή εκδόθηκε το 2012 από τον ΟΣΔΕΛ.

Μετάφραση: Ζωή Οικονόμου

Επικαιροποιήθηκε με νέα κείμενα και τυπώθηκε τον Απρίλιο του 2019.

Σύνταξη νέων κειμένων: Γιωργανδρέας Ζάννος

Γλωσσική επιμέλεια - Διορθώσεις: Παναγιώτα Πετροπούλου

Σχεδιασμός έκδοσης: Ζωή Παναγιωτοπούλου

© ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ
Θεμιστοκλέους 73, 106 83 Αθήνα
Τηλ.: 210.3849.100 Fax: 210.3849.105
e-mail: info@osdel.gr
www.osdel.gr

Πρόσβαση στη γνώση, τον πολιτισμό και τη δημιουργικότητα

Ο 21ος αιώνας είναι ο αιώνας της Γνώσης. Σε όλο τον κόσμο, οι κυβερνήσεις προσπαθούν να διαχειριστούν τη μετάβαση από τις βιομηχανικές οικονομίες σε μία παγκοσμιοποιημένη και διαδικτυωμένη κοινωνία που βασίζεται στη γνώση. Η τεχνητή νοημοσύνη, που ήδη έχει χαρακτηριστεί ως η 4η βιομηχανική επανάσταση, πολλαπλασιάζει γεωμετρικά τις δυνατότητες αξιοποίησης της γνώσης.

Με το γύρισμα του αιώνα, οι Ευρωπαίοι ηγέτες έθεσαν ως στόχο, να μεταμορφωθεί η Ευρώπη «στην πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο». Στην έκθεσή τους το 2006 «Rising Above the Gathering Storm», οι Εθνικές ακαδημίες των ΗΠΑ (www.national-academies.org) καταλήγουν ότι «Χωρίς υψηλής ποιότητας απασχόληση με έμφαση στη γνώση και καινοτόμες επιχειρήσεις που οδηγούν σε ανακαλύψεις και νέες τεχνολογίες, η οικονομία θα υποστεί ύφεση και το επίπεδο ζωής του λαού μας θα υποβαθμιστεί». Η γνώση είναι η πηγή της καινοτομίας, και ο κλάδος των εκδόσεων και της δημιουργίας έχει να συνεισφέρει σημαντικά στη γνώση. Επιστημονικά περιοδικά, άρθρα εφημερίδων και ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις αποτελούν τα κλειδιά για το περιεχόμενο, το υλικό δηλαδή της οικονομίας της γνώσης. Οι κλάδοι του πολιτισμού και της γνώσης συνιστούν και οι ίδιοι ικανές πηγές πλουτισμού. Οι συγγραφείς, οι δημοσιογράφοι, οι εικαστικοί και οι φωτογράφοι συμβάλλουν ουσιαστικά στην οικονομική ευρωστία μιας χώρας και τα έργα τους φέρουν προστιθέμενη αξία, καθώς βοηθούν στο να προσδιοριστεί και να ενισχυθεί η εθνική ταυτότητα.

Στον αναπτυσσόμενο κόσμο και μεταξύ των διεθνών οργανισμών γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτό ότι ο κλάδος των δημιουργών διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην υποστήριξη του πολιτισμού, της επιστήμης και της γνώσης, και ταυτόχρονα αποτελεί κινητήριο δύναμη της οικονομικής ανάπτυξης και της ευημερίας. Η πρόκληση έγκειται στο να ενισχυθεί η δημιουργία νέων έργων και να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε αυτά. Οι Οργανισμοί Συλλογικής Διαχείρισης και ειδικότερα, οι Οργανισμοί Συλλογικής Διαχείρισης Δικαιωμάτων Έργων Λόγου και Εικόνας είναι η βασική απάντηση σε αυτή την πρόκληση.

Οργανισμοί δικαιωμάτων έργων λόγου και εικόνας

Οι Οργανισμοί Δικαιωμάτων Έργων Λόγου και Εικόνας (ΟΣΔ) εκπροσωπούν τους δημιουργούς και τους εκδότες -οι οποίοι είναι και οι κάτοχοι δικαιωμάτων (copyright)- υπηρετώντας αυτούς, αλλά και την ευρύτερη κοινότητα, μέσα από:

- Την παροχή εύκολης πρόσβασης σε υλικό που υπόκειται σε πνευματικά δικαιώματα (copyright material): είναι πιο εύκολο για τους χρήστες να αποκτήσουν τις απαραίτητες άδειες για δικαιώματα δημιουργών από μια πηγή, τον ΟΣΔ - για μεγάλης κλίμακας φωτοτύπηση και ψηφιακές χρήσεις.
- Τη διασφάλιση μιας υγιούς αγοράς εκτύπωσης κι εκδόσεων: οι κλάδοι των δημιουργών ενισχύονται, γιατί ενθαρρύνεται και προστατεύεται η δημιουργικότητα μέσα από την εξασφάλιση κατάλληλης αμοιβής για τους δημιουργούς. Το στοιχείο αυτό, με τη σειρά του, προσφέρει κίνητρα στους εκδότες να επενδύσουν σε νέα προϊόντα και υπηρεσίες.
- Την προώθηση του εθνικού πολιτισμού και της πολυπολιτισμικότητας: τα Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας (IPR) βοηθούν μια χώρα να προστατέψει την εθνική της παράδοση, αλλά και την καινοτομία στον χώρο του πολιτισμού, της επιστήμης και της εκπαίδευσης. Συχνά, η τοπική αγορά αποτελεί τη μόνη πηγή βιοπορισμού για τους δημιουργούς της χώρας και τη μόνη απόδοση της επένδυσης για τους εκδότες.

Η διασφάλιση μιας υγιούς αγοράς αποτελεί sine qua non προϋπόθεση για την άνθηση του εθνικού πολιτισμού και τη διατήρηση της πολιτισμικής πολυμορφίας.

Τι είναι η συλλογική διαχείριση και γιατί είναι απαραίτητη

Για τα κύρια δικαιώματα ενός δημιουργού π.χ. το δικαίωμα έκδοσης ενός μυθιστορήματος σε βιβλίο, η κοινή πρακτική είναι η διαχείριση να γίνεται από τον ίδιο τον δημιουργό ατομικά. Σε πολλές περιπτώσεις, τα εν λόγω πρωτογενή δικαιώματα των δημιουργών καλύπτονται από τις ατομικές συμβάσεις με τον εκδότη, την εφημερίδα ή το επιστημονικό περιοδικό. Ωστόσο, ειδικότερα για τη φωτοτύπηση μεγάλης κλίμακας και για ορισμένες ψηφιακές χρήσεις (ψηφιακή πρόσβαση φοιτητών σε αποσπάσματα εκδόσεων), οι οποίες συνηθίζονται για παράδειγμα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, είναι σκοπιμότερο η διαχείριση των δικαιωμάτων να γίνεται συλλογικά. Οι ΟΣΔ αντλούν την αρμοδιότητά τους από τις Συμβάσεις Ανάθεσης, που συνάπτουν μαζί τους οι δημιουργοί και οι εκδότες ή και από την εθνική νομοθεσία, για να αδειοδοτήσουν τη φωτοτύπηση και ορισμένες ψηφιακές χρήσεις, παρέχοντας έτσι πρόσβαση στα επιστημονικά και πολιτισμικά έντυπα έργα σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η δυνατότητα αυτή αποφέρει σημαντικά οφέλη τόσο στους δημιουργούς και εκδότες, όσο και στους χρήστες. Στις μαζικές αναπαραγωγές έργων, θα ήταν πολύ δύσκολο να ζητήσει κανείς άδεια από όλους τους εμπλεκόμενους δημιουργούς και εκδότες. Όπως, παραδείγματος χάριν, ισχύει για τα «παράλληλα κείμενα» (συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό που διανέμεται στους σπουδαστές - coursepacks) στα πανεπιστήμια και τα άρθρα από εφημερίδες κι επιστημονικά και άλλα περιοδικά, που είναι απαραίτητα σε εταιρείες για ενημερωτικούς και ερευνητικούς σκοπούς.

Το βασικό έργο των ΟΣΔ συνίσταται στο να αδειοδοτήσουν την αναπαραγωγή - την κοινή φωτοτύπηση, την ψηφιακή αντιγραφή και άλλες ψηφιακές χρήσεις - εκπροσωπώντας τους δημιουργούς και τους εκδότες, οι οποίοι είναι έτσι ελεύθεροι να επικεντρωθούν στις δημιουργικές κι εμπορικές τους δραστηριότητες.

Στη συνέχεια, οι ΟΣΔ ελέγχουν τη χρήση των έργων, διαπραγματεύονται με τους χρήστες την παραχώρηση των αδειών και, τέλος, συλλέγουν και διανέμουν τις αμοιβές στους δημιουργούς και τους εκδότες που εκπροσωπούν.

Δικαιώματα και νομοθεσία

© Σε διεθνές επίπεδο

Στη βάση της ισχύουσας νομοθεσίας περί δικαιωμάτων βρίσκεται η Σύμβαση της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων. Η Σύμβαση της Βέρνης θεσπίζει το αποκλειστικό δικαίωμα του δημιουργού να αδειοδοτεί ή να απαγορεύει την αναπαραγωγή των έργων του, αλλά ταυτόχρονα προβλέπει ότι το δικαίωμα αυτό υπόκειται σε περιορισμούς και εξαιρέσεις, οι οποίες:

- Αφορούν μόνο σε ορισμένες «ειδικές» (μη γενικές) περιπτώσεις.
- Δεν εμποδίζουν την κανονική εκμετάλλευση του έργου.
- Δεν βλάπτουν αδικαιολόγητα τα νόμιμα συμφέροντα του δημιουργού.

Ο έλεγχος των παραπάνω αρνητικών προϋποθέσεων καλείται και έλεγχος των τριών σταδίων – three step test. Ο έλεγχος των τριών σταδίων επαναλαμβάνεται και στην από το 1996 Συνθήκη του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO) για την πνευματική ιδιοκτησία (Copyright Treaty). Το εύρος των εξαιρέσεων και περιορισμών οριοθετείται, επίσης, από τη Συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον Τομέα του Εμπορίου (Συμφωνία TRIPS) και την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2001/29/EK για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (Copyright Directive , βλέπε αμέσως παρακάτω).

© Σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο

Βασική οδηγία είναι η Οδηγία 2001/29/ΕΚ, η οποία αναγνωρίζει τα αποκλειστικά δικαιώματα των δημιουργών και προβλέπει κατάλογο εξαιρέσεων και περιορισμών, οι οποίοι, όμως, σύμφωνα με την οδηγία, θα πρέπει να πληρούν τον έλεγχο των τριών σταδίων, που αναφέρθηκε παραπάνω και κάποιοι εξ αυτών να συναρτώνται με την «εύλογη αμοιβή» των δικαιούχων, π.χ. στην περίπτωση της αναπαραγωγής για ιδιωτική χρήση. Η Οδηγία (Copyright Directive) αφήνει τα κράτη μέλη να προσδιορίσουν τη μορφή, τις αναλυτικές συμφωνίες και το ύψος αυτής της εύλογης αμοιβής.

Στη χώρα μας, βασικός νόμος είναι ο ν. 2121/1993, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα, ο οποίος έχει ενσωματώσει και όλες τις οδηγίες της ΕΕ. Ο ν. 2121/1993 καθιέρωσε την εύλογη αμοιβή για ιδιωτική αντιγραφή (ήδη πολύ νωρίτερα από την έκδοση της σχετικής οδηγίας) προσδιορίζοντας την αμοιβή σε ποσοστό επί της αξίας τεχνικών και αποθηκευτικών μέσων, που χρησιμοποιούνται για την αναπαραγωγή ή αποθήκευση έργων για ιδιωτική χρήση.

Το ρυθμιστικό πλαίσιο και οι κανόνες λειτουργίας των ΟΣΔ προβλέπονται στην Οδηγία 2014/26/ΕΕ, η οποία ενσωματώθηκε με το ν. 4481/2017. Η οδηγία και ο νόμος προβλέπουν μια σειρά διατάξεων που έχουν ως σκοπό τη διασφάλιση της διαφάνειας, λογοδοσίας, συμμετοχής των δικαιούχων στη λήψη αποφάσεων και αποτελεσματικής λειτουργίας των οργανισμών, πάντα προς το συμφέρον των δικαιούχων.

Η ΕΕ έχει εκδώσει περισσότερες από 20 οδηγίες που ρυθμίζουν θέματα σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα (στον ιστότοπο του ΟΠΙ μπορείτε να βρείτε όλες τις σχετικές οδηγίες <https://opi.gr/vivliothiki/nomothesia/nomothesia-ee/odigies>).

Μέσα στο 2019 θα τεθεί σε ισχύ νέα οδηγία για τα πνευματικά δικαιώματα στην Ψηφιακή Ενιαία Αγορά. (βλ. σελ. 11 επ.).

© Διαφορετικά μοντέλα ΟΣΔ

Η ύπαρξη διαφορετικών πολιτισμών και διαφορετικών νομικών συστημάτων συνεπάγεται ότι υπάρχουν πολλά διαφορετικά μοντέλα για το έργο των ΟΣΔ, από τα οποία μπορεί κανείς να επιλέξει. Σε πολλές περιπτώσεις, σε μία χώρα μπορεί να ισχύουν περισσότερα από ένα μοντέλα, όμως, όποια κι αν είναι η επιλογή, θα πρέπει να στηρίζεται στις ακόλουθες αρχές:

- Θα πρέπει να διασφαλίζει ότι η αναπαραγωγή διενεργείται με τρόπο, που είναι αποδεκτός από τους δημιουργούς και τους εκδότες και ότι προστατεύονται τα πρωτογενή δικαιώματα.
- Θα πρέπει να διασφαλίζει την αμοιβή των δημιουργών και εκδοτών για κάθε χρήση των έργων τους.
- Θα πρέπει να διευκολύνει τη νόμιμη πρόσβαση των χρηστών.

© Πως οργανώνονται οι ΟΣΔ

Συμβάσεις Ανάθεσης και ρεπερτόριο

Οι ΟΣΔ αντιπροσωπεύουν τους δημιουργούς και τους εκδότες για την αδειοδότηση δευτερογενών δικαιωμάτων χρήσης των έργων τους. Η βάση για τη συλλογική διαχείριση είναι η σύναψη Συμβάσεων Ανάθεσης με τους δημιουργούς και τους εκδότες. Από αυτές συγκροτείται το ρεπερτόριο των ΟΣΔ. Για να μπορεί να παρέχεται στους χρήστες μία ολοκληρωμένη υπηρεσία πρόσβασης, είναι σημαντικό οι ΟΣΔ να επιδιώκουν ενεργά τη σύναψη Συμβάσεων Ανάθεσης με δημιουργούς και εκδότες στο πεδίο της αρμοδιότητάς τους.

© Έλεγχοι και Ισολογισμοί

Ένας ΟΣΔ λειτουργεί ως εντολοδόχος ή εκπρόσωπος των δημιουργών και των εκδοτών. Ο εσωτερικός έλεγχος επαφίεται στα μέλη/φορείς που τον απαρτίζουν: οι δημιουργοί, οι εκδότες και οι εκπρόσωποί τους αντιπροσωπεύονται στα Διοικητικά και Εποπτικά Συμβούλια και τις Γενικές Συνελεύσεις. Για τον εξωτερικό έλεγχο ισχύουν διαφορετικοί μηχανισμοί στις διάφορες χώρες και ενδεχομένως να προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία περί δικαιωμάτων. Στην Ελλάδα, οι ΟΣΔ εποπτεύονται και ελέγχονται από τον Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Επιπλέον, τα οικονομικά αποτελέσματα των ΟΣΔ ελέγχονται υποχρεωτικά από ορκωτούς ελεγκτές.

© Δημιουργοί Έργων Λόγου και Εικόνας και Εκδότες

Τα δικαιώματα αναπαραγωγής για κείμενα και εικόνες ανήκουν σε πολλούς διαφορετικούς κατόχους δικαιωμάτων και δικαιούχους. Οι δημιουργοί μπορεί να είναι συγγραφείς έργων μυθοπλασίας ή όχι, θεατρικοί συγγραφείς, δημοσιογράφοι, μεταφραστές, εικαστικοί καλλιτέχνες, φωτογράφοι. Οι εκδότες μπορεί να εκδίδουν βιβλία, επιθεωρήσεις, περιοδικές εκδόσεις, εφημερίδες και παρτιτούρες.

© Ξένοι Δημιουργοί και Εκδότες

Είναι σημαντικό οι χρήστες να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο εύρος περιεχομένου επιτρέπει ο νόμος. Γενικά, σε έναν ΟΣΔ ανατίθεται να εκπροσωπή και να αδειοδοτεί τη χρήση των έργων ξένων δημιουργών και εκδοτών μέσω συμφωνιών αμοιβαιότητας με άλλους ΟΣΔ.

© Κατηγορίες Αδειοδότησης

Οι έρευνες στις υπάρχουσες συμβάσεις ανάθεσης και αδειοδοτήσεις για ψηφιακές χρήσεις δείχνουν ότι οι ΟΣΔ, γενικά, έχουν συμβάσεις που καλύπτουν την φωτοτυπία - εκτύπωση σε χαρτί, την ανάρτηση (posting) σε εσωτερικά δίκτυα (intranet) ή δημόσια δίκτυα (internet), την εισαγωγή σε λογισμικό παρουσιάσεων (powerpoint) και την προβολή σε ψηφιακούς πίνακες έργων από διάφορες ψηφιακές πηγές π.χ. με σάρωση -σκανάρισμα από έντυπο-, με αντιγραφή από ψηφιακή πηγή (born-digital) και τηλεφορτωμένα (downloads) από το Διαδίκτυο ή παρόμοιες πηγές. Η χρήση σε Εικονικά Περιβάλλοντα Εκπαίδευσης (VLE) έχει, επίσης, συμπεριληφθεί σε συμβάσεις ανάθεσης και συμφωνίες αδειοδότησης, ειδικά για σαρωμένο ή πρωτότυπο υλικό ψηφιακής προέλευσης, για την αδειοδότηση της εκπαίδευσης. Ορισμένες συμφωνίες περιλαμβάνουν ακόμα Ορφανά Έργα, Έργα Εκτός Εμπορίου και πρόσβαση για άτομα με δυσκολίες ανάγνωσης.

© Υπολογισμός Αμοιβών Αδειοδότησης

Το ποσό των αμοιβών - δικαιωμάτων εξαρτάται από τους όρους της άδειας. Συχνά υπολογίζεται με βάση την τιμή ανά σελίδα σε συνδυασμό με τον αριθμό των αντιγράφων. Ο αριθμός των αντιγράφων μπορεί να εξευρεθεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, από την ακριβή καταμέτρηση των αντιγράφων, έως και τη δειγματοληπτική έρευνα για την εξαγωγή στατιστικών εκτιμήσεων. Αυτή η μέθοδος υπολογισμού της αμοιβής μπορεί, επίσης, να αντικατασταθεί από τη χρέωση ανά σπουδαστή ή εργαζόμενο. Επιπροσθέτως, ο νόμος μπορεί να επιτρέπει την επιβολή τελών σε εξοπλισμό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για αναπαραγωγή ή σε παρόχους εγκαταστάσεων όπου πραγματοποιείται αναπαραγωγή προστατευόμενου υλικού, όπως φωτοτυπικά καταστήματα, εκπαιδευτικά ιδρύματα, βιβλιοθήκες και επιχειρήσεις, όπου διατίθενται φωτοτυπικά μηχανήματα για χρήση από το προσωπικό.

© Διανομή σε Δημιουργούς και Εκδότες

Ιδανικά, τα χρήματα, που συλλέγονται, θα έπρεπε να διανέμονται σε δημιουργούς και εκδότες σύμφωνα με την πραγματική χρήση των έργων τους. Στην πράξη, όμως, αυτό είναι ανέφικτο, ειδικά εάν η αναπαραγωγή γίνεται από ιδιώτες. Η μέθοδος διανομής πρέπει να αποφασίζεται από τους δημιουργούς και τους εκδότες, και να βασίζεται σε

δύο μοντέλα: το ένα αποδίδει δικαιώματα ανά τίτλο, ενώ το άλλο ανά κατηγορία έργου. Η διανομή ανά τίτλο έχει ως στόχο να αποζημιώσει, στο βαθμό του εφικτού, τους συγκεκριμένους δημιουργούς και εκδότες. Πληροφορίες για το ποιός δημιουργός και εκδότης έχει αντιγραφεί μπορούν να αποκτηθούν με τους εξής τρόπους: α) μέσω πλήρους αναφοράς, όπου εμφανίζεται επακριβώς τι αντιγράφει ο χρήστης (ακριβές, αλλά επαχθές και δαπανηρό), β) μέσω ενδεικτικής αναφοράς και γ) μέσω ερευνών, που χρησιμοποιούν δειγματοληπτικές μεθόδους.

Μια άλλη μέθοδος αποζημίωσης των μεμονωμένων δημιουργών και εκδοτών είναι η «αντικειμενική διαθεσιμότητα», η οποία λειτουργεί με βάση την παραδοχή ότι οποιοδήποτε έργο βρίσκεται αυτή τη στιγμή στην αγορά μπορεί να (και πιθανότατα θα) αναπαραχθεί. Τα ποσά, που συλλέγονται, διανέμονται σύμφωνα με τη βάση δεδομένων, που έχει στη διάθεσή του ο ΟΣΔ, με στοιχεία που δηλώνονται από τους ίδιους τους δικαιούχους. Στο μοντέλο που δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία ανά τίτλο, η διανομή γίνεται σύμφωνα με γενικά δεδομένα αναπαραγωγής των διαφόρων ειδών, όπως λογοτεχνία, επιστημονικά έργα, εκπαιδευτικά έργα, ενημερωτικό υλικό κ.λπ., τα οποία εξευρίσκονται με έρευνες. Η αναλογία μεταξύ δημιουργών και εκδοτών ορίζεται με διαφορετικούς τρόπους στις διαφορετικές χώρες και είτε βασίζεται στον κανονισμό διανομής που αποφασίζεται από τους ίδιους τους δικαιούχους, είτε στη νομοθεσία. Στις περισσότερες χώρες η αναλογία είναι 50/50, ενώ σε άλλες οι συγγραφείς έχουν μεγαλύτερο ποσοστό στα λογοτεχνικά έργα και μικρότερο στα επιστημονικά και ενημερωτικά έντυπα.

Ο ψηφιακός κόσμος, προκλήσεις και ευκαιρίες

Η πρόσβαση στον θησαυρό της παγκόσμιας γνώσης θα παρέχεται όλο και περισσότερο με ψηφιακά μέσα. Ο ψηφιακός κόσμος προσφέρει στους δημιουργούς πρωτόγνωρες ευκαιρίες για τη διάδοση των έργων τους και στους χρήστες έναν εύκολο και εύχρηστο τρόπο να βρουν τις πληροφορίες που χρειάζονται. Δεν υπάρχει εγγενής σύγκρουση συμφερόντων σε αυτή την περίπτωση. Τόσο οι δημιουργοί και οι εκδότες, όσο και οι χρήστες έχουν πολλά να επωφεληθούν από τη συνεργασία τους για την εξεύρεση πρακτικών λύσεων που θα διασφαλίσουν ότι η γνώση είναι εκεί για όλους, και ότι οι δημιουργοί και οι εκδότες μπορούν να συνεχίσουν να παράγουν έργα για το μέλλον. Το Διαδίκτυο έφερε επανάσταση στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι προμηθεύονται περιεχόμενο και στην άποψή τους για τα δικαιώματα. Η παροχή πρόσβασης σε ψηφιακό υλικό με σεβασμό στα δικαιώματα θέτει προκλήσεις σε δημιουργούς, εκδότες και νομοθέτες. Η Συλλογική Διαχείριση και το έργο των Οργανισμών Συλλογικής Διαχείρισης θα συνεχίσει να διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στο να διασφαλιστεί η κατάλληλη διαχείριση αυτών των συμπληρωματικών, κατ' ουσίαν, συμφερόντων. Η Ευρώπη, παραδείγματος χάριν, δραστηριοποιείται ενεργά για τη δημιουργία μιας ψηφιακής Βιβλιοθήκης -Europeana-, η οποία ήδη το 2011 προσφέρει σύνδεση σε 14 εκατομμύρια ψηφιακά αντικείμενα, που περιλαμβάνουν εικόνες, κείμενα, οπτικό και ακουστικό υλικό.

© IFRRO, ο διεθνής σύνδεσμος

Η Διεθνής Ομοσπονδία Οργανισμών Συλλογικής Διαχείρισης Έργων Λόγου και Εικόνας (IFRRO) συνδέει τους ΟΣΔ σε περισσότερες από 60 χώρες, καθώς και πάνω από 50 εθνικές και διεθνείς ενώσεις δημιουργών και εκδοτών. Ο αριθμός αυξάνεται συνεχώς, χάρη στις προσπάθειες των κατά τόπους δημιουργών και εκδοτών, που υποστηρίζονται από την IFRRO και τα μέλη της.

© Αποστολή της IFRRO

Η IFRRO καταβάλλει προσπάθειες, για να αυξηθεί η νόμιμη χρήση των προστατευόμενων έργων λόγου και εικόνας σε διεθνές επίπεδο και να εξαλειφθεί η μη εξουσιοδοτημένη αναπαραγωγή. Με αυτόν τον τρόπο προάγει την αποτελεσματική Συλλογική Διαχείριση δικαιωμάτων μέσω των ΟΣΔ (RROs), οι οποίοι λειτουργούν συμπληρωματικά στις δραστηριότητες των δημιουργών και εκδοτών.

Τι είναι ο ΟΣΔΕΛ

Στην Ελλάδα, ο αρμόδιος οργανισμός για τα έργα του λόγου είναι ο ΟΣΔΕΛ (Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Έργων του Λόγου). Είναι μη κερδοσκοπικός αστικός συνεταιρισμός και λειτουργεί από το 1997 με άδεια του Υπουργείου Πολιτισμού.

Εκπροσωπεί περισσότερους από:

- **7.000** συγγραφείς, δημοσιογράφους, μεταφραστές,
- περισσότερους από **800** εκδότες βιβλίων/περιοδικών/Τύπου
- και σχεδόν το σύνολο των αλλοδαπών έντυπων έργων μέσω συμβάσεων αμοιβαιότητας με 31 χώρες.

Αποστολή του είναι:

- να διευκολύνει τη νόμιμη πρόσβαση ή/και αναπαραγωγή έντυπων έργων για την κάλυψη εκπαιδευτικών αναγκών ή για τη χρήση από επιχειρήσεις,
- να εισπράττει και να αποδίδει τα δικαιώματα στους δικαιούχους,
- να προστατεύει τα έργα από τη λογοκλοπή και την πειρατεία.

Τα ποσά που εισπράττει ο ΟΣΔΕΛ διανέμονται κάθε χρόνο στους δικαιούχους. Από το 2012 έως και το 2018 διανεμήθηκαν **9.945.627 €** σε περισσότερους από 6.500 δικαιούχους.

Ο ΟΣΔΕΛ επιδιώκει τη βελτίωση της Ελληνικής και Ευρωπαϊκής νομοθεσίας και τη συνειδητοποίηση της σημασίας των πνευματικών δικαιωμάτων από την ελληνική κοινωνία. Παράλληλα, υλοποιεί δράσεις πολιτιστικού και κοινωνικού περιεχομένου, μία εκ των οποίων είναι η καταγραφή της εκδοτικής παραγωγής στην Ελλάδα, στο πλαίσιο της οποίας διατηρεί και ενημερώνει συνεχώς τον πιο εκτενή ηλεκτρονικό κατάλογο εκδόσεων (osdelnet.gr). Επίσης, εκπροσωπεί την Ελλάδα σε διεθνείς ενώσεις συλλογικής διαχείρισης (IFRRO, PDLN κ.λπ.).

Τομείς δράσης του ΟΣΔΕΛ

© Αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση ή για χρήση οργανισμών

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας, αρχικά, στον αναλογικό κόσμο με τη δημιουργία των φωτοτυπικών μηχανημάτων, των τηλεμοιοτυπικών συσκευών (φαξ) και των εκτυπωτών, και στη συνέχεια, η ψηφιακή τεχνολογία με τους υπολογιστές τους σαρωτές-σκανερς και τους εκτυπωτές παρέχει τη δυνατότητα στον καθένα να προβεί στη δημιουργία αντιγράφων ενός έργου του λόγου είτε πρόκειται για ιδιώτες που φωτοτυπούν για την κάλυψη προσωπικών τους αναγκών είτε για εκπαιδευτικά ιδρύματα, βιβλιοθήκες, ερευνητικά κέντρα και επιχειρήσεις που φωτοτυπούν για την κάλυψη των δικών τους εκπαιδευτικών, ερευνητικών ή επιχειρηματικών αναγκών. Η αναπαραγωγή, που γίνεται στον ιδιωτικό χώρο, είναι αδύνατον να ελεγχθεί, ενώ ταυτόχρονα για τον μεμονωμένο δημιουργό και εκδότη είναι, επίσης, πρακτικά αδύνατο να παρακολουθεί και να ελέγχει τις αναπαραγωγές που γίνονται από τους μεγάλους χρήστες, εκπαιδευτικά ιδρύματα, βιβλιοθήκες κ.λπ.

Το πρόβλημα αυτό αντιμετωπίστηκε νομοθετικά με τη θέσπιση του θεσμού της ελεύθερης αναπαραγωγής για ιδιωτική χρήση έναντι εύλογης αποζημίωσης που καταβάλλεται ως τέλος επί της αξίας των φωτοτυπικών συσκευών, των σαρωτών, εκτυπωτών, έξυπνων κινητών τηλεφώνων, υπολογιστών, ψηφιακών - αποθηκευτικών μέσων και του χαρτιού που είναι κατάλληλο για φωτοτυπίες. Τα παραπάνω τεχνικά μέσα επιβαρύνονται κατά την εισαγωγή τους

με την εύλογη αμοιβή ύψους 2% έως 6%, η οποία καταβάλλεται μία φορά και καλύπτει όλες τις αντιγραφές έργων που θα δημιουργηθούν για ιδιωτική χρήση με τα παραπάνω τεχνικά μέσα καθ' όλη τη διάρκεια «ζωής» του τεχνικού μέσου. Η αμοιβή αυτή εισπράττεται υποχρεωτικά από οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης για λογαριασμό όλων των δικαιούχων.

© Εκπαίδευση

Στη σύγχρονη εκπαιδευτική διαδικασία είναι εξαιρετικής σημασίας η πρόσβαση σε μεγάλο εύρος συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό. Διεθνώς, η ανάγκη αυτή καλύπτεται από τους Οργανισμούς Συλλογικής Διαχείρισης, οι οποίοι παρέχουν τις απαραίτητες άδειες, ώστε να είναι νόμιμη η αναπαραγωγή και χρήση του εκπαιδευτικού υλικού.

Ο ΟΣΔΕΛ εκπροσωπώντας την πλειονότητα Ελλήνων και ξένων συγγραφέων και εκδοτών διευκολύνει την πρόσβαση σε συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό. Οι άδειες που προσφέρει ο ΟΣΔΕΛ καλύπτουν την αναπαραγωγή μικρού μέρους (έως 20%) βιβλίων ή άρθρων από εφημερίδες, επιστημονικά περιοδικά κ.λπ. Η αναπαραγωγή μπορεί να είναι είτε φωτοτυπική είτε ψηφιακή, με την ανάρτηση των αρχείων σε πλατφόρμα εσωτερικού δικτύου.

Λαμβάνοντας, επομένως, την απαραίτητη άδεια, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των βαθμίδων, δημόσια και ιδιωτικά, αποκτούν τη δυνατότητα να προσφέρουν στους μαθητές/σπουδαστές τους μεγάλο εύρος ελληνικής και ξενόγλωσσας βιβλιογραφίας.

© Αδειοδότηση Επιχειρήσεων

Η αναπαραγωγή μικρού μέρους βιβλίων, άρθρων από εφημερίδες και επιστημονικά και άλλα περιοδικά συνιστά συνήθη πρακτική στα πλαίσια λειτουργίας των επιχειρήσεων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η διανομή αποκομμάτων αποδελτίωσης εντός της κάθε επιχείρησης και η αναπαραγωγή άρθρων από τον Ειδικό Τύπο (εφημερίδες και περιοδικά). Για παράδειγμα, σε πολλές επιχειρήσεις η χρήση και αναπαραγωγή άρθρων από νομικά ή φορολογικά και οικονομικά περιοδικά είναι καθημερινή πρακτική.

Επίσης, η αναπαραγωγή μικρού μέρους βιβλίων, άρθρων από εφημερίδες και επιστημονικά και άλλα περιοδικά είναι αντικείμενο της δραστηριότητας των φωτοτυπικών καταστημάτων.

Παράλληλα, αρκετές επιχειρήσεις διαθέτουν βιβλιοθήκες, που δανείζουν βιβλία στους υπαλλήλους τους ή τους παρέχουν τη δυνατότητα να τα φωτοτυπούν.

Όλα τα παραπάνω κείμενα, από οποιοδήποτε μέσο και αν προέρχονται, αποτελούν κατά κανόνα προστατευόμενα έργα και η χρήση τους μπορεί να γίνει μόνο με τη ρητή άδεια των δημιουργών και εκδοτών, η οποία χορηγείται από τον ΟΣΔΕΛ.

Για το σύνολο των προαναφερθέντων περιπτώσεων, ο ΟΣΔΕΛ παρέχει τη νόμιμη πρόσβαση, αναπαραγωγή και δανεισμό Έργων του Λόγου στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση μέσω σχετικών προϊόντων αδειοδότησης που προσφέρει.

© Κοινωνικό και Πολιτιστικό έργο

Ο ΟΣΔΕΛ, σύμφωνα με το καταστατικό του και ακολουθώντας αντίστοιχα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα, στηρίζει και ενισχύει οικονομικά πολιτιστικές πρωτοβουλίες προς όφελος των μελών του και του κοινωνικού συνόλου.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του ΟΣΔΕΛ κατήρτισε πρόσφατα νέο Κανονισμό Πολιτιστικών Χορηγιών, που διασφαλίζουν τη διαφάνεια και την αποτελεσματικότερη εκκλήρωση των επιδιωκόμενων πολιτιστικών σκοπών.

Στο πλαίσιο των πολιτιστικών του σκοπών ο ΟΣΔΕΛ συνδράμει και ενισχύει οικονομικά :

- Δράσεις που ενισχύουν τη φιλαναγκωσία.
- Δράσεις δημιουργών και εκδοτών που ενισχύουν τη διάδοση ελληνικών έργων στο εξωτερικό.
- Πρωτοβουλίες νέων δημιουργών που στοχεύουν στην επιμόρφωση/εκπαίδευση στους τομείς του πολιτισμού, των Γραμμάτων και των Τεχνών.
- Έρευνες που βοηθούν στην καταγραφή και ανάλυση των δεδομένων που αφορούν την αγορά του βιβλίου.
- Εκδόσεις και πρωτοβουλίες που συμβάλλουν στην καλλιέργεια κουλτούρας υπέρ της προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων ή στην καταπολέμηση της παράνομης αντιγραφής Έργων του Λόγου.
- Βραβεύσεις νέων δημιουργών, μεταφραστών και δημοσιογράφων για έργα και επιδόσεις εξαιρετικής αξίας και ειδικού βάρους.
- Επιστημονικά συνέδρια που προωθούν τους σκοπούς του ΟΣΔΕΛ, αλλά και συμβάλλουν γενικότερα στην ανάπτυξη των Γραμμάτων και των Τεχνών.
- Προγράμματα που προωθούν την εθνική βιβλιοπαραγωγή εκτός Ελλάδος μέσα από διεθνή fora και εκθέσεις.
- Πολιτιστικές δράσεις που ενισχύουν το έργο του ΟΣΔΕΛ και προάγουν τον πολιτισμό στη χώρα μας.
- Μη εμπορικές εκδόσεις με σημαντική πολιτιστική αξία.
- Καλλιτεχνικές, επιμορφωτικές και εκπαιδευτικές εκδηλώσεις με αντικείμενο το βιβλίο και τους δημιουργούς.

Επιπλέον, με απόφαση του ΔΣ καθορίζεται ένα ετήσιο διαθέσιμο ποσό για οικονομικές ενισχύσεις σε σωματεία συγγραφέων και εκδοτών βιβλίων, που δραστηριοποιούνται με σκοπό την προάσπιση των επαγγελματικών συμφερόντων των συγγραφέων και των εκδοτών βιβλίου. Κριτήρια για την οικονομική ενίσχυση είναι η αντιπροσωπευτικότητα του σωματείου με μέλη που είναι και μέλη στον ΟΣΔΕΛ, η ποιότητα και αποτελεσματικότητα των δράσεων των τελευταίων τουλάχιστον τριών ετών και η τήρηση των κανόνων και διαδικασιών που προβλέπει ο νόμος για τη λειτουργία των οργάνων του σωματείου.

Ο ΟΣΔΕΛ συμβάλλει, επίσης, βάσει του καταστατικού του, στην κοινωνική προστασία των συμβασιούχων και των οικογενειών τους, που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικά ομάδες και αντιμετωπίζουν κοινωνικά προβλήματα (φτώχεια, κοινωνικό αποκλεισμό) ή προβλήματα υγείας.

Τέλος ο ΟΣΔΕΛ λειτουργεί την πληρέστερη και πλέον επικαιροποιημένη βάση δεδομένων Ελληνικής βιβλιοπαραγωγής, την osdelnet (www.osdelnet.gr)

Ευρωπαϊκή οδηγία για τα πνευματικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά

Τον Σεπτέμβριο του 2016 στην ετήσια ομιλία του προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, προαναγγέλλοντας το σχέδιο οδηγίας για τα πνευματικά δικαιώματα, ο Πρόεδρος της Επιτροπής Jean - Claude Juncker δήλωνε τα εξής:

«Καθώς ο κόσμος γίνεται ψηφιακός, θα πρέπει επίσης να ενδυναμώσουμε τους καλλιτέχνες και τους δημιουργούς μας και να προστατέψουμε τα έργα τους. Οι καλλιτέχνες και οι δημιουργοί είναι πολύτιμα στοιχεία της κοινωνίας μας. Η δημιουργία περιεχομένου δεν είναι κόμπος. Είναι επάγγελμα. Και είναι μέρος του ευρωπαϊκού πολιτισμού μας. Θέλω οι δημοσιογράφοι, οι εκδότες και οι συγγραφείς να αμείβονται δίκαια για την εργασία τους, ανεξάρτητα από το αν γίνεται

μέσα σε στούντιο ή στο σπίτι, ανεξάρτητα από το αν κυκλοφορεί στο διαδίκτυο ή με συμβατικά μέσα, αν τυπώνεται σε φωτοτυπικό μηχάνημα ή μοιράζεται μέσω συνδέσμου μίας ιστοσελίδας (hyperlink). Αυτό ακριβώς επιδιώκει η αναμόρφωση των κανόνων της Ευρώπης για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, την οποία προτείνουμε σήμερα».

Έκτοτε ξεκίνησε ένας μαραθώνιος διαβουλεύσεων και αντιπαραθέσεων μέχρι να φθάσουμε στην έγκριση του τελικού σχεδίου από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις 26/3/2019. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του ΕΚ, σπάνια έχουν βρεθεί βουλευτές αντιμετώπι στο παρελθόν με τέτοιο βαθμό άσκησης πίεσης (μέσω τηλεφωνικών κλήσεων, ηλεκτρονικών μηνυμάτων κ.λπ.). Μέχρι και απειλή βόμβας δέχθηκε ο εισηγητής του σχεδίου οδηγίας Axel Voss (ανακοίνωση εκπροσώπου αστυνομίας της Βόννης, όπου στεγάζεται το γραφείο του).

Από τη μία πλευρά, οι εταιρείες κολοσσοί του διαδικτύου (Google, Apple, Facebook, Microsoft), οι οποίες κινητοποιήσαν στο πλευρό τους και τους απλούς χρήστες του διαδικτύου-καταναλωτές και από την άλλη οι δημιουργοί, καλλιτέχνες και πολιτιστικές βιομηχανίες (εκδότες, δισκογραφικές, παραγωγοί ταινιών κ.λπ).

Κύρια σημεία διαμάχης το άρθρο 17 και το άρθρο 15:

Άρθρο 17 - Περιεχόμενο που ανεβάζουν χρήστες σε πλατφόρμες διαμοιρασμού (YouTube, Facebook κ.λπ.)

Μέχρι την ψήφιση της οδηγίας, την ευθύνη για το περιεχόμενο την είχαν οι χρήστες και όχι οι πλατφόρμες, με συνέπεια, αφενός, οι δημιουργοί και παραγωγοί προστατευόμενων έργων πρακτικά να μην αμείβονται, αφού είναι πρακτικά αδύνατον να διεκδικούν αμοιβή από τον κάθε χρήστη και αφετέρου, οι πλατφόρμες να έχουν τεράστια έσοδα, μεταξύ άλλων και λόγω του περιεχομένου που ανεβάζουν οι χρήστες στις πλατφόρμες τους (το ζήτημα αυτό ονομάστηκε «value gap»). Με τη ρύθμιση της οδηγίας, η ευθύνη μεταφέρεται από τους χρήστες στις πλατφόρμες, οι οποίες καλούνται να επιδιώξουν τη σύναψη συμβάσεων αδειοδότησης με τους δικαιούχους (καταβάλλοντας σχετικά δικαιώματα) και να λάβουν μέτρα ώστε να περιοριστεί η διακίνηση μη αδειοδοτημένου περιεχομένου. Αυτή η ρύθμιση ξεσήκωσε τις αντιδράσεις των πλατφορμών και των καταναλωτών-χρηστών του διαδικτύου, οι οποίοι επικαλέστηκαν ότι η λήψη μέτρων πρακτικά σημαίνει την υποχρέωση γενικού προληπτικού ελέγχου μέσω φίλτρων, που θα εμποδίζουν τη διακίνηση και του νόμιμου περιεχομένου, με αποτέλεσμα τη λογοκρισία και τον περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης, π.χ. δεν θα υπάρχει η δυνατότητα διαμοιρασμού memes και gifs. Οι ισχυρισμοί αυτοί δεν στέκουν. Η οδηγία ρητά αναφέρει ότι τα μέτρα θα σχετίζονται με τον περιορισμό της διακίνησης των έργων, για τα οποία οι ίδιοι οι δικαιούχοι έχουν δηλώσει τα σχετικά κατάλληλα στοιχεία. Επομένως, δεν θα υπάρχει γενικός έλεγχος ούτε θα περιλαμβάνει περιεχόμενο που δεν δηλώνεται από τους δικαιούχους π.χ. περιεχόμενο που δημιουργούν οι ίδιοι οι χρήστες (δικά τους κείμενα, φωτογραφίες ή βίντεο) με σκοπό να το μοιράσουν. Περιεχόμενο, που καλύπτεται από τις συμβάσεις με τους δικαιούχους, θα ανεβαίνει ελεύθερα από χρήστες και μόνον το περιεχόμενο που οι δικαιούχοι δεν θέλουν να κυκλοφορεί στις πλατφόρμες (π.χ. κινηματογραφικές ταινίες, τηλεοπτικές σειρές) θα αποκλείεται με τεχνολογίες αναγνώρισης περιεχομένου. Επειδή η εφαρμογή τους θα στηρίζεται σε δεδομένα που οι ίδιοι οι δικαιούχοι θα δίνουν και η ταυτοποίηση μέσω των ψηφιακών τεχνολογιών είναι απόλυτη, δεν θα υπάρχει ο κίνδυνος να κόβονται μη δηλωμένα έργα, π.χ. όμοια, παραλλαγές κ.λπ. Επίσης, η οδηγία ρητά αναφέρει ότι θα πρέπει να εξασφαλίζεται, προφανώς με τη σχετική πρόβλεψη στα τεχνολογικά μέτρα αναγνώρισης περιεχομένου, η ελεύθερη χρήση προστατευόμενου περιεχομένου για λόγους παράθεσης κριτικής ή υποστήριξης γνώμης ή για γελοιογραφία, παρωδία ή μίμηση (memes).

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι δημιουργοί και καλλιτέχνες είναι ο τελευταίος κλάδος που θα επιθυμούσε τον περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης, αφού και οι ίδιοι θα είναι άμεσα θιγόμενοι και μάλιστα στην επαγγελματική τους δραστηριότητα. Στόχος της ρύθμισης είναι η αντιμετώπιση του προβλήματος του value gap και όχι η λογοκρισία.

Μια άλλη κριτική είναι ότι οι τεχνολογίες αναγνώρισης περιεχομένου είναι πολύ ακριβές και επομένως, η υιοθέτησή τους είναι πρακτικά αδύνατη για τις μικρές πλατφόρμες, οπότε και θα ευνοηθούν οι κολοσσοί. Η οδηγία, στην

τελευταία της εκδοχή, έλαβε σχετική πρόνοια και εξαιρεί τις νέες, μικρές πλατφόρμες από την υποχρέωση να λαμβάνουν μέτρα αποκλεισμού διακίνησης μη αδειοδοτημένου περιεχομένου.

Άρθρο 15 - Δικαίωμα εκδοτών τύπου

Με το άρθρο αυτό καθιερώνεται ένα νέο δικαίωμα για την προστασία του περιεχομένου εκδοτών τύπου από χρήσεις και εκμεταλλεύσεις στο διαδίκτυο. Και αυτό το άρθρο προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις, κυρίως επειδή σε μία πρώτη εκδοχή περιόριζε την πρόσβαση σε ενημερωτικό υλικό μέσω υπερσυνδέσμων (hyperlinks), [οι υπερσύνδεσμοι παραπέμπουν τον αναγνώστη σε άλλες ιστοσελίδες που διαθέτουν, με την άδεια των δικαιούχων, το υλικό που αναζητά]. Θεωρήθηκε ότι ο περιορισμός αυτός εμποδίζει σημαντικά την πρόσβαση του κοινού στην ενημέρωση. Μετά από διαβουλεύσεις στην τελική εκδοχή της οδηγίας οι υπερσύνδεσμοι ρητά εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου, όπως και η χρήση μεμονωμένων λέξεων ή πολύ σύντομων αποσπασμάτων, που συνήθως συνοδεύουν τους υπερσυνδέσμους. Η πρακτική συνέπεια του νέου δικαιώματος είναι ότι οι εκδότες θα μπορούσαν να διεκδικήσουν αμοιβή για τις υπηρεσίες αποδελτίωσης ή ενημέρωσης που παρέχονται από εταιρείες του διαδικτύου (π.χ. google news). Μέρος των εσόδων τους θα πρέπει να αποδοθεί στους δημοσιογράφους.

Εκτός όμως από τα παραπάνω, η οδηγία επιλύει επιπλέον τα ακόλουθα θέματα:

1. Σήμερα, στην Ελλάδα, τα δημόσια πανεπιστήμια και οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί οργανισμοί κάθε βαθμίδας παρέχουν στους σπουδαστές, με φωτοτυπίες ή πλέον ψηφιακά, αποσπάσματα από πλήθος επιστημονικών και εκπαιδευτικών βιβλίων και περιοδικών, χωρίς να υπάρχει σχετική πρόβλεψη στο νόμο και χωρίς να καταβάλλουν δικαιώματα στους συγγραφείς και εκδότες. Η οδηγία προβλέπει συγκεκριμένο πλαίσιο, ώστε να διευκολύνονται τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να καλύπτουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες τους και με ψηφιακές χρήσεις είτε συνάπτοντας συμβάσεις αδειοδότησης με τους δικαιούχους είτε, εφόσον δεν προσφέρονται από τους δικαιούχους άδειες χωρίς άδεια αλλά καταβάλλοντας εύλογη αμοιβή στους δικαιούχους. Συνεπώς, το σοβαρό αυτό θέμα, που απασχολεί πολλά χρόνια τους συγγραφείς και εκδότες επιστημονικών βιβλίων, θα πρέπει να επιλυθεί με την ενσωμάτωση της οδηγίας.
2. Οι βιβλιοθήκες διαθέτουν πλήθος βιβλίων, που βρίσκονται σήμερα εκτός κυκλοφορίας στην αγορά αλλά όχι εκτός δικαιωμάτων. Η οδηγία προβλέπει μηχανισμό συλλογικής αδειοδότησης των εκτός εμπορίου βιβλίων, ώστε να διευκολύνεται η νόμιμη πρόσβαση στα βιβλία αυτά και ψηφιακά, εκτός αν ο εκάστοτε εκδότης δεν επιθυμεί να αδειοδοτήσει την πρόσβαση (opt out).
3. Η επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων που βρίσκονται σε βάσεις δεδομένων (text and data mining) είναι διαδικασία που δημιουργεί πολύτιμη γνώση σε πάρα πολλούς τομείς. Η επεξεργασία προϋποθέτει, όμως, την αναπαραγωγή των δεδομένων, έστω και εάν αυτά δεν συμπεριλαμβάνονται στο τελικό αποτέλεσμα της εργασίας. Η οδηγία νομιμοποιεί αυτή την αναπαραγωγή, όταν γίνεται από μη κερδοσκοπικό ερευνητικό φορέα.
4. Στις συμφωνίες, που συνάπτουν δημιουργοί και καλλιτέχνες με εκδότες, δισκογραφικές εταιρείες και παραγωγούς, υπάρχουν περιπτώσεις, όπου συμφωνούνται αμοιβές δυσανάλογα μικρές προς τα έσοδα που αποφέρει μια απρόσμενη επιτυχία του έργου τους. Στις περιπτώσεις αυτές, η οδηγία δίνει το δικαίωμα στους δημιουργούς να αξιώσουν πρόσθετη αμοιβή. Επίσης, στις περιπτώσεις που ένα έργο αποσύρεται από την κυκλοφορία (π.χ. λόγω περιορισμένου εμπορικού ενδιαφέροντος), ο δημιουργός έχει το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση και να αποδεσμευθεί.

Τα κράτη μέλη οφείλουν να ενσωματώσουν στην εθνική τους νομοθεσία την οδηγία το αργότερο εντός δύο ετών. Το νέο πλαίσιο που θεσπίζει η οδηγία, για όλους τους λόγους που εξηγήθηκαν παραπάνω, θα συμβάλει σημαντικά στη στήριξη του κλάδου της ενημέρωσης, αλλά και του συνόλου των τεχνών και της επιστήμης, προς όφελος τελικά του κοινωνικού συνόλου.

Πηγές

Η ιστοσελίδα του ΟΣΔΕΛ (www.osdel.gr) προσφέρει πολλές χρήσιμες πληροφορίες για τη συλλογική διαχείριση και το έργο του ΟΣΔΕΛ, που ενδιαφέρουν συγγραφείς, μεταφραστές, δημοσιογράφους, εκδότες βιβλίων, περιοδικών και τύπου, εκπαιδευτικούς οργανισμούς, βιβλιοθήκες και επιχειρήσεις.

Στην ιστοσελίδα της IFRRO (www.ifrro.org) υπάρχει πλούσιο υλικό σχετικά με τις διεθνείς εξελίξεις στη συλλογική διαχείριση και τη λειτουργία των ΟΣΔ.

Πληροφορίες σχετικά με τη σημασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, ειδικότερα στο νέο ψηφιακό περιβάλλον, υπάρχουν στους ακόλουθους ιστότοπους:

<http://www.copyrightlink.org/why-copyrights-matter.html>

<http://www.copyrighthub.org/copyright-resources/>

<https://creativefuture.org/why-this-matters/>

<https://d31sjue3f6m1dv.cloudfront.net/wp-content/uploads/2017/04/The-Facts-One-Pager-3.24.17.pdf>

ΔΣ ΟΣΔΕΛ

Πρόεδρος: Αντώνης Καρατζάς | Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη

Αντιπρόεδρος: Αναστάσιος Βιστωνίτης | Συγγραφέας-Δημοσιογράφος

Γραμματέας: Κωνσταντίνος Κατσουλάρης | Συγγραφέας

Ταμίας: Θανάσης Χ. Ψυχογιός | Εκδ. Ψυχογιός

Μέλη: Τίτικα Δημητρούλια

Φίλιππος Δρακονταειδής | Συγγραφέας

Ιωάννης Κωνστανταρόπουλος | Εκδ. Μίνωας

Μαριλένα Πανουργιά | Εκδ. Ίκαρος

Εμμανουήλ Χαιρετάκης | Συγγραφέας

Αντιγόνη Χατζηανδρέου | Εκδ. Οδυσσέας

Θάνος Β. Ψυχογιός | Εκδ. Καρδαμίτσα

Διευθυντής: Γιωργανδρέας Ζάννος

Προστατεύουμε τα δικαιώματα
Στηρίζουμε τη δημιουργία
Διευκολύνουμε τη γνώση

Θεμιστοκλέους 73, 10683 Αθήνα

Τηλ.: 210 3849 100

Fax: 210 3849 105

E-mail: info@osdel.gr

www.osdel.gr

 [@osdel.gr](https://www.facebook.com/osdel.gr)